

Zelfbewust eigenaar zijn van je leer- en ontwikkelproces

Eigenschap van ons onderwijs!

zelf·be·wust (bijvoeglijk naamwoord)

1met besef van eigen innerlijke kracht, waarde

ei·ge·naar (de; m,v; meervoud: *eigenaars, eigenaren*)

1degene aan wie iets toebehoort

iden·ti·fi·ca·tie (de; v; meervoud: *identificaties*)

1vereenzelviging

ei·gen·schap (de; v; meervoud: *eigenschappen*)

1waarneembaar verschijnsel van het wezen van een persoon of zaak;
hoedanigheid, kenmerk

on·der·wijs (het; o)

1(geregelde) overdracht van kennis of vaardigheden

1. Visie op leren

In het onderwijs worden kennis en vaardigheden overgedragen die onbekend of nog niet eigen gemaakt zijn. In deze zin hebben onderwijsaanbod en leerlijnen een verplichtend karakter. Leerlingen kunnen immers geen leerdoelen opstellen van leerstof die onbekend is. In het onderwijs op De Waai is en blijft de sturende rol van de leerkracht daarom belangrijk. De **extrinsieke motivatie** door de leerkracht, in de vorm van bijvoorbeeld een compliment of uitgesproken vertrouwen, vormt bovendien **een noodzakelijke aanvulling van de intrinsieke motivatie** van het kind.

Daarnaast dagen we de leerlingen uit tot een zelfsturende leerhouding:

'In leeromgevingen waar leerlingen zelfgestuurd kunnen leren wordt beter gepresteerd dan in leeromgevingen met een lage mate van zelfsturing van leerlingen. Bovendien gaan zelfsturende leerlingen moeilijke taken niet uit de weg. Tevens richten deze leerlingen zich minder op de beoordeling van hun werk door de leerkracht, maar juist op persoonlijke ontwikkeling tijdens het werk (Perry, VandeKamp, Mercer & Nordby, 2002). Ten slotte blijken zelfsturende leerlingen een hogere intrinsieke motivatie te hebben (Miney, 2014; Perry & VandeKamp, 2001).'

Citaat overgenomen uit de Optimus-notitie:

Eigenaarschap, leerlingen eigenaar van hun leerproces. N. Pittens, 2016

2. Visie op leren organiseren

De zelfsturende houding van de leerling ten aanzien van zijn eigen leer- en ontwikkelproces is door het team als volgt gedefinieerd:

In het onderwijs op De Waai is de leerling zich bewust van zijn eigen ontwikkeling. De leerling wil zich identificeren met de leerdoelen omdat hij die als betekenisvol en uitdagend ervaart.

Deze definitie wordt in de dagelijkse onderwijspraktijk op twee niveaus geoperationaliseerd.

Niveau 1: Zelfbewustzijn & identificatie

Het werken aan het zelfbewustzijn van de leerling krijgt – op een bij zijn ontwikkelingsniveau passende wijze – vorm door middel van de vragen:

- Waar sta ik in mijn ontwikkeling?
- Waar wil ik naartoe? (doelen)
- Hoe kan ik dat realiseren?
- Wie of wat heb ik daarvoor nodig?
- In hoeverre en op welke manier heb ik mijn doelen gerealiseerd?

‘Een belangrijk onderdeel van het doorvoeren van het concept ‘eigenaarschap’ vormt het introduceren van het portfolio voor alle leerlingen. Daarin geven de leerlingen aan hoe zij zich hebben ontwikkeld, welke doelen zij daarbij hadden en of ze die gehaald hebben’

Onderwijsinspectie, juni 2017

Rapport van bevindingen kwaliteitsonderzoek
basisschool De Waai

Niveau 2: De zes pijlers in ons onderwijs

In ons onderwijs staan zes pijlers centraal om het eigenaarschap van de leerling in ons onderwijs aan te spreken. Hieronder een beschrijving van deze zes pijlers waarbij door middel van 'Wat is zichtbaar?' steeds een verbinding wordt gemaakt met leerkracht-gedrag.

- Het hebben van een **positief én reëel zelfbeeld**

'Ik weet waar ik goed in ben en ik heb zicht op de onderdelen waar ik mij nog in wil ontwikkelen'
(kwaliteiten en talenten)

Wat is zichtbaar?

De leerkracht:

- *voert kindgesprekken:*

In de kindgesprekken wordt door de leerkracht afgestemd op het ontwikkelingsniveau van het kind. De bedoeling is het kind aan te spreken op zijn zelfbewustzijn: waar sta ik, waar wil ik naartoe, hoe pak ik dat aan, wie of wat heb ik daarbij nodig? Deze momenten zijn bij uitstek de gelegenheid om te werken aan een positief én reëel zelfbeeld: Hoe goed heeft een kind zicht op zijn eigen kwaliteiten en talenten; heeft het zicht op waar het goed in is en waar het nog wat te leren heeft; welke mindset heeft de leerling ten aanzien van zijn eigen kwaliteiten en talenten?

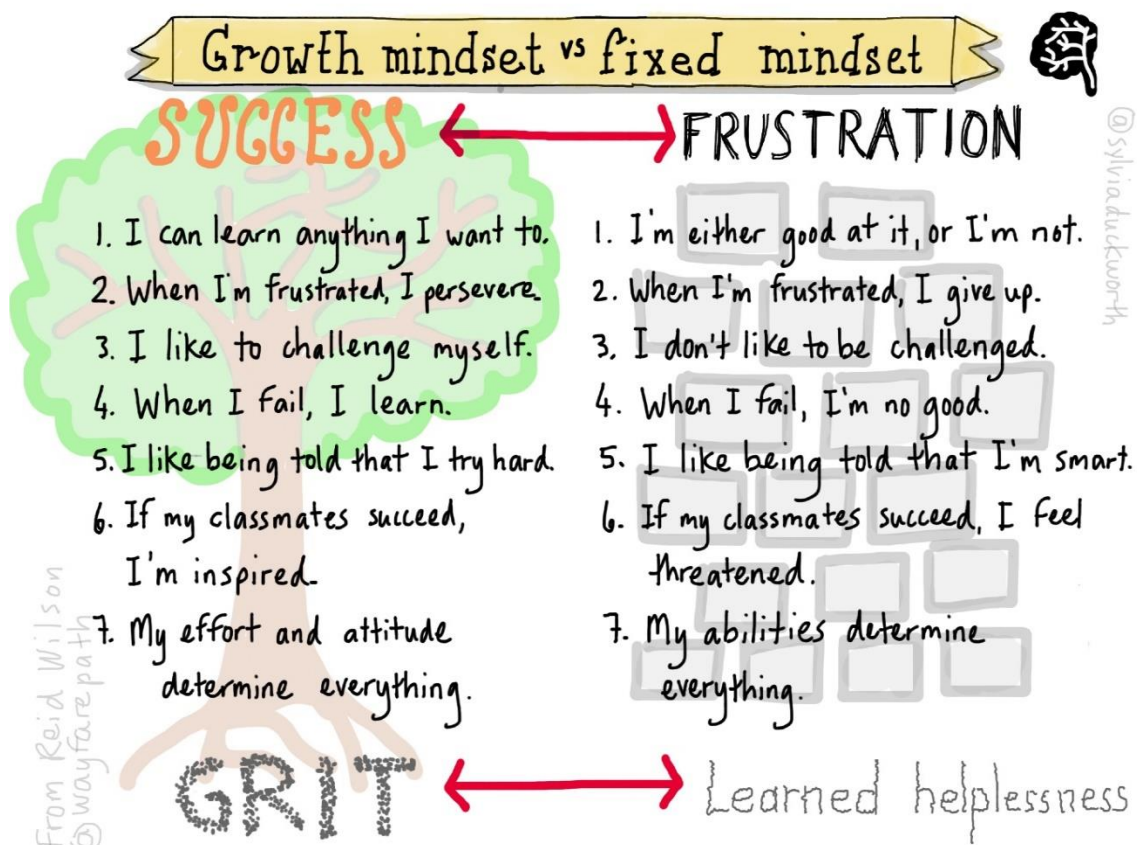
- Het hebben van een **growth mindset** (versus een fixed mindset)

Uit héél veel onderzoek blijkt dat het allerbelangrijkste bij leren is dat de leerling zelf hoge verwachtingen heeft: *'Ik kan dit, ga dit kunnen'; 'Ik wil dit kunnen en weten'; 'Ik ga ervoor!'; en 'Ik weet dat als ik er hard voor werk dat het me gaat lukken...'*

Wat is zichtbaar?

De leerkracht...

- **heeft ook hoge verwachtingen van kinderen.**
- **is zich bewust van zijn eigen rol als leerkracht:**
Goed voorbeeld doet goed volgen!
Als de leerkracht uitstraalt dat je kunt leren van je fouten en invloed hebt op wat je leert en hoe je leert, kan een leerling dit gedrag van hem overnemen.
- **geeft feedback aan de leerlingen die een growth mindset stimuleert:**
'Feedback op het proces laat leerlingen ervaren dat ze invloed hebben op het proces én dat ze kunnen leren van eerdere ervaringen en fouten'
Er zit een groot verschil in 'ergens niet goed in zijn' en 'ergens nog niet goed in zijn'. Het woordje 'nog' biedt perspectief of groei en ergens beter in worden.
- **heeft oog voor kleine dingen:**
De leerling die initiatief neemt wordt aangemoedigd. Het waarderen van het initiatief stimuleert het eigenaarschap van de leerling en zorgt voor een betere relatie tussen leerling en leerkracht. De leerling voelt zich gehoord en gezien.

<http://www.youthareawesome.com/the-value-of-a-growth-mindset/>

- Het werken met **executieve functies***

Executieve functies zijn hogere cognitieve processen die nodig zijn om activiteiten te plannen en te sturen. Alle executieve functies hebben een controlerende en aansturende functie.

De leerkracht...

heeft kennis van de executieve functies en weet hoe hij leerlingen kan uitdagen en ondersteunen in de ontwikkeling van deze functies.

- maakt deze functies in begrijpelijke taal bespreekbaar met de leerlingen en hun ouders.

Wat is zichtbaar?

- Het zorgen voor **betrokkenheid**

Kinderen betrokken laten zijn is een continue uitdaging voor iedere leerkracht. Bewustwording bij de leerling over zijn eigen leer- en ontwikkelproces, aansluiten bij doelen die voor de leerling betekenisvol zijn, stimuleren zijn betrokkenheid.

De leerkracht...

- **zorgt voor betekenisvol onderwijs:**
Onderwijs dat betekenis heeft voor de leerling, zorgt voor hogere betrokkenheid. Als een leerling zich interesseert voor een bepaald onderwerp zal hij meer gemotiveerd zijn om zijn taak uit te voeren.
- **laat leerlingen zelf keuzes maken:**
Als een leerling mede mag bepalen waaraan hij werkt in de komende periode, zal hij meer gemotiveerd zijn om het bijbehorende doel te bereiken en zich meer verantwoordelijk voelen voor de taak.
- *creëert betrokkenheid door verantwoordelijkheid te geven aan de leerling. Leerlingen die weten dat het bereiken van het doel afhangt van hun eigen inzet, zullen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun taak. Op het moment dat leerlingen zich verantwoordelijk voelen voor hun taak, zullen ze er vervolgens beter hun best voor doen.*
- *maakt afspraken in overleg met de leerlingen. Afspraken die samen met de leerlingen worden opgesteld, zullen omdat ze meer 'eigen' zijn eerder worden nageleefd.*
- *voert behalve kindgesprekken ook 'kind-oudergesprekken'. Deze worden ingezet om de ouders te betrekken op de doelen die leerling en leerkracht gesteld hebben. Ouders krijgen daardoor beter zicht op wat hun kind in een bepaalde periode wil bereiken. De betrokkenheid van de ouder verstevigt de onderwijskundige context van de leerling omdat ouders hun kind beter kunnen ondersteunen of begeleiden bij zijn inspanningen.*

'Eigenaarschap en betrokkenheid gaan hand in hand. Dit blijkt ook uit de verantwoordelijkheid die leerlingen nemen als ze klaar zijn met hun eigen opdrachten. Dan weten ze goed te schakelen naar andere, voor hen relevante activiteiten. Een voorbeeld van dat schakelen is dat de leerlingen die eenzelfde doel willen bereiken elkaar opzoeken en komen tot vormen van samenwerken'

Onderwijsinspectie, juni 2017

Rapport van bevindingen kwaliteitsonderzoek
basisschool De Waai

- Het zorgen voor **doelgerichtheid**

Door doelgericht te werken ervaart de leerling welke (vaardigheids-)groei hij of zij doormaakt. De doelgerichtheid zit in ons onderwijsproces op het niveau van de

individuele leerling (onder andere het portfolio) en op het niveau van de groep (onder andere de 'datamuur', toetsdoelen)

Wat is zichtbaar?

De leerkracht...

- **maakt leren zichtbaar:**

Je kunt een leerling meer verantwoordelijkheid voor zijn ontwikkeling laten ervaren, wanneer je (bijvoorbeeld met de vaardigheidsgroei) zichtbaar maakt wat hij heeft geleerd, waar het geleerde een onderdeel van is en wat de volgende stap kan zijn.

- **creëert verantwoordelijkheid:**

***De leerkracht laat leerlingen (met zijn hulp) zelf hun doelen bepalen.** Leerlingen die werken aan eigen doelen, voelen zich meer eigenaar van het proces dat doorlopen moet worden om dat doel te bereiken.*

- **laat kinderen een portfolio samenstellen:**

Het portfolio ondersteunt het bewustzijn van de leerling. In het portfolio verzamelt de leerling documenten en werk dat zicht geeft op de doorlopen of ten doel gestelde ontwikkeling. In de hogere groepen wordt het portfolio door de leerling ook gebruikt om anderen te informeren over zijn ontwikkeling. In de groepen 8 vertellen de leerlingen in het definitieve adviesgesprek bijvoorbeeld zelf aan hun ouders hoe ze het voorbije leerjaar aan hun leerdoelen vorm hebben gegeven, wat ze daarmee bereikt hebben en hoe dat aansluit bij het schooladvies.

• **Het zorgen voor een echte kans op succes, in iedere les, voor iedere leerling**

Leerlingen die geen competentiebeleving ervaren in het onderwijsproces haken af. Het risico ontstaat dat een leerling gaat denken 'Hier ben ik nu eenmaal niet goed in' (de zogenaamde fixed mindset). Daarom hanteren we deze pijler. Of het nu gaat om breuksommen, of om presentatie-vaardigheden, ieder kind kan een succeservaring beleven.

Wat is zichtbaar?

De leerkracht...

- *is zich voortdurend bewust dat hij de inhoud en de werkwijzen afstemt op alle leerlingen van zijn groep. Iedere leerling moet groei en competentie kunnen ervaren en na afloop van de les het gevoel hebben een volgende stap of stapje gezet te hebben in de richting van het doel dat hij zich gesteld heeft.*

- *heeft hoge verwachtingen van zijn leerlingen en streeft ernaar alle leerlingen dezelfde lesstof aan te bieden waarbij hij rekening houdt en afstemt op het vaardigheidsniveau van de leerling. De leerkracht voorkomt dat een leerling losraakt van de lesstof die centraal staat.*

De executieve functies*

- *Respons-inhibitie: nadenken voordat je iets doet.*
- *Werkgeheugen: informatie in je geheugen houden bij het uitvoeren van complexe taken.*
- *Emotieregulatie: emoties reguleren om doelen te behalen of gedrag te controleren.*
- *Volgehouden aandacht: aandachtig blijven, ondanks afleiding.*
- *Taakinitiatie: op tijd en efficiënt aan een taak beginnen.*
- *Planning/prioritering: een plan maken en beslissen wat belangrijk is.*
- *Organisatie: informatie en materialen ordenen.*
- *Timemanagement: tijd inschatten, verdelen en deadlines halen.*
- *Doelgericht gedrag: doelen formuleren en realiseren zonder je te laten afschrikken.*
- *Flexibiliteit: flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag.*
- *Metacognitie: een stapje terug doen om jezelf en de situatie te overzien en te evalueren'.*

3. Visie op professionaliteit en ontwikkelen

‘Professioneel vermogen is de manier waarop leraren pro-actief omgaan met lastige omstandigheden. ‘Leraren worden geconfronteerd met allerlei eisen, van kinderen in de klas, de Onderwijsinspectie, wensen van de schoolleiding en vragen van ouders’, zegt hoogleraar publiek management Mirko Noordegraaf.

‘Leerkrachten met veel professioneel vermogen anticiperen op problemen, leggen dilemma’s bloot, kunnen afwegingen maken tussen verschillende eisen die aan hen worden gesteld, zeggen wat ze vinden en komen voor zichzelf op.’ Het professioneel vermogen is van invloed op de onderwijskwaliteit en op de vitaliteit en gezondheid van leraren. Hoe meer leraren op een school beschikken over dit vermogen, hoe beter de prestaties van een school’.

Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek. Geraadpleegd op 01-07-2016, via <https://www.nro.nl/training-teams-en-netwerken-versterken-professioneel-vermogen-leraar/>

Ter vergroting van het professioneel vermogen hanteert het team een onderzoekende en probleemoplossende werkwijze. Deze werkwijze is gebaseerd op de theorie van **actionlearning** (of actie-onderzoek). De kracht van deze werkwijze zit in het gegeven dat aan de ervaring en de kennis van de leerkracht veel waarde wordt toegekend bij het ontwikkelen van nieuw onderwijskundig handelen.

‘Bij actie-onderzoek is de afstand tussen de onderzoeker en de onderzochte personen klein, zo niet afwezig. Actieonderzoekers bestuderen immers een situatie waar zij zelf deel van uitmaken; zij bestuderen daarmee ook zichzelf ... Actieonderzoek is gericht op het bestuderen en overbruggen van de kloof tussen onderwijswerkelijkheid (datgene wat men doet) en onderwijsdoelen (datgene wat men wenst te bereiken). Tevens wil het een antwoord vinden op de vraag hoe deze kloof gedicht kan worden’.

Onderwijs en onderzoek van eigen makelij, onderzoek met en door leraren. Petra Ponte, 2012

Hieronder een toelichting op de stappen die daarbij worden gezet:

- Het team vertrouwt op de waarde van de eigen kennis en ervaring opgedaan door studie en werken (common sense kennis). Daarnaast wordt de eigen kennis verrijkt in wisselwerking met extern deskundigen (gelijkwaardige integratie van wetenschappelijke kennis).
- De leerkrachten (het team) analyseren (analyseert) complexe vraagstukken door met elkaar op zoek te gaan naar **thema's** in de eigen onderwijswerkelijkheid. Dit leidt tot gedeelde bewustwording ten aanzien van de eigen, specifieke onderwijscontext. **Dialog, naar elkaar luisteren en willen verstaan** wat de ander zegt, zijn daarbij belangrijke onderdelen.
- Mogelijke oplossingen ten aanzien van de vraagstukken ontstaan deels reeds tijdens de uitwisseling. Voor een deel komen zij voort uit gezamenlijke overlegmomenten die daarvoor worden georganiseerd.
- Een oplossing wordt ‘adequaat’ gevonden wanneer de leerkrachten dat met elkaar samen vaststellen of als zij samen ervaren dat de oplossing werkt.

De genoemde stappen worden afwisselend met het hele team of met delen van het team gezet. De sturing van dit proces gebeurt door zowel de schoolleiding als door de leerkrachten zelf. Dit hangt af van het vraagstuk dat aan de orde is.

EIGENAARSCHAP OP DE WAAI

In het onderwijs op De Waai is de leerling zich bewust van zijn eigen ontwikkeling.
De leerling wil zich identificeren met de leerdoelen omdat hij die als betekenisvol en uitdagend ervaart.

ZELFBEWUSTZIJN & IDENTIFICATIE

**Positief
én reëel
zelfbeeld**

**Growth
mindset**

**Executieve
functies**

**Betrokken-
heid**

**Doelgericht-
heid**

**Een échte
kans op
succes,
voor iedere
leerling,
in iedere les**